

Література

1. Возняк О.Т., Янів М.Є. Енергетичний потенціал сонячної енергетики та перспективи його використання в Україні // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2010. № 664. С. 7–10.
2. Мельник Л.Г., Маценко О.І., Терещенко С.В.. Наукове обґрунтування підвищення техніко-економічної ефективності використання сонячної енергії // Механізм регулювання економіки, 2020. №2. DOI:<https://doi.org/10.21272/mer.2020.88.10>
3. Загайнова, О. А., & Сердюкова, Г. М. (2023). Сонячна on-grid електростанція та її приєднання до електричної мережі. // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Енергетика: надійність та енергоефективність, № (2(7)), С. 22-27. DOI:<https://doi.org/10.20998/2224-0349.2023.02.11>
4. Кирисов І.Г., Михайлов Б.К., Лосенко Є.В. Вплив затінення та пошкоджень сонячних батарей на їх параметри // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Технічні науки, Том 34 (73). № 1 2023. С. 180-185.
5. Возняк О.Т., Янів М.Є. Енергетичний потенціал сонячної енергетики та перспективи його використання в Україні // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2010. № 664. С. 7–10.

JEL Classification: O13; O18; R22

Олександр ПРОКАПОВИЧ

аспірант,

Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки”, м. Київ

alexanderprokapovichdev@gmail.com

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ АГРОБІЗНЕСУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРСАЙТУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Анотація. У роботі розкрито роль соціальної відповідальності агробізнесу як інструменту форсайт-підходу до сталого розвитку сільських територій України. Наголошується на значущості СВ для формування стратегій партнерства між бізнесом і громадами. Запропоновано механізми інтеграції СВА у територіальне планування, включаючи цифрові платформи, публічно-приватне партнерство та соціальну звітність.

Ключові слова: соціальна відповідальність, агробізнес, сільські території, форсайт

В умовах децентралізації, кліматичних викликів та соціально-економічної нерівності між регіонами України розвиток сільських територій стає одним із ключових завдань державної та регіональної політики. На цьому фоні соціальна відповідальність агробізнесу (СВА) набуває нового стратегічного виміру. Вона перестає бути виключно елементом іміджу і перетворюється на площину сталого розвитку, де бізнес стає активним учасником трансформації сільського простору. СВА включає реалізацію програм, спрямованих на поліпшення якості життя, розвиток інфраструктури, підтримку освіти, охорони здоров'я та локального підприємництва. У контексті форсайт-підходу СВА розглядається як інструмент впливу на майбутнє – через планування довгострокових ініціатив, формування сценаріїв соціального партнерства та управління ризиками [1, с. 56–62]. Це особливо актуально для України, де аграрний сектор відіграє системотворчу роль в економіці та житті громад.

Метою цього дослідження є виявлення ролі СВА як інструменту форсайт-підходу до сталого розвитку сільських територій України. В умовах трансформації аграрної політики та посилення уваги до питань сталого розвитку, актуалізується необхідність інтеграції СВА в систему стратегічного прогнозування та довгострокового планування розвитку сільської місцевості. Дослідження спрямоване на вирішення таких завдань:

- провести аналіз ключових елементів форсайту, що застосовуються в аграрній політиці та регіональному розвитку;
- визначити інституційні та практичні механізми реалізації соціальної відповідальності в агросекторі;
- виявити причинно-наслідкові зв'язки між СВА та стійким розвитком сільських громад;
- розробити рекомендації щодо включення СВА до процесів територіального прогнозування та стратегічного управління розвитком села.

Сучасні підходи до форсайту припускають моделювання майбутніх сценаріїв розвитку територій з урахуванням комплексу соціальних, економічних, екологічних та інституційних факторів [2, с. 152-155]. Це вимагає залучення всіх ключових акторів – держави, місцевого самоврядування, бізнесу та громадянського суспільства – до формування стратегічних орієнтирів, що ґрунтуються на прогнозуванні можливих тенденцій та викликів. У цій системі агробізнес може грати роль активного суб'єкта трансформації через реалізацію ініціатив корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), що забезпечує синергію між його економічними інтересами та стійким розвитком сільських територій.

Соціальна відповідальність агробізнесу може бути вбудована у форсайт-підхід за рахунок розробки багаторівневих програм взаємодії з громадами: інвестиції в соціальну та інженерну інфраструктуру (дороги, водопостачання, медичні установи), підтримку освіти та охорони здоров'я, а також впровадження ESG-принципів (екологія, соціальна справедливість, управління) [3, с. 55-59]. Такі дії сприяють не лише зміцненню соціальної стабільності, а й формують позитивне інституційне середовище для ведення бізнесу у довгостроковій перспективі.

Аналіз кейсів провідних українських агровиробників – «МХП», «Астарта», «Нібулон» - демонструє практичну реалізацію СВА через підтримку місцевих шкіл, фінансування культурних заходів, створення робочих місць, екологічні проекти (наприклад, очищення водойм, рекультивація земель), будівництво та ремонт інфраструктури. Ці ініціативи не лише сприяють підвищенню рівня довіри з боку громад, а й створюють умови для зниження соціальної напруги, міграції населення та розвитку людського капіталу [4, с. 31–33].

Застосування форсайт-методології дозволяє аграрному бізнесу та громадам спільно формувати стратегії на перспективу, враховувати можливі ризики та адаптуватись до викликів часу. Це включає ідентифікацію ключових загроз (відтік працездатного населення, старіння інфраструктури, зниження доступності базових послуг) і проєктування сценаріїв стратегій у відповідь (розвиток кооперативів, цифровізація сільських послуг, впровадження «зелених» технологій, підвищення енергоефективності) [5, с. 126–134].

Ключовим елементом ефективного застосування форсайт-підходу стає інституціоналізація соціальної відповідальності. Це передбачає розробку локальних та корпоративних стратегій КСВ, включення бізнес-структур до стратегічного планування на рівні територіальних громад, запровадження механізмів прозорості та підзвітності. Зокрема, у деяких ТГ вже формуються партнерські платформи за участю представників агробізнесу, де обговорюються пріоритети розвитку та розподіляються ресурси. Також запроваджується практика підготовки соціальних звітів та їх узгодження з місцевими стратегіями, що дозволяє інтегрувати результати до системи моніторингу та оцінки ефективності розвитку сільських територій [6, с. 12–18].

Соціальна відповідальність агробізнесу має значний потенціал у рамках форсайт-підходу до сталого розвитку сільських територій України. Вона постає як дієвий інструмент формування стійких соціальних зв'язків, посилення людського капіталу, підвищення рівня довіри між бізнесом та громадами, а також загального покращення якості життя у сільській місцевості. СВА дозволяє не лише вирішувати поточні соціальні та інфраструктурні проблеми, а й закладати фундамент для довгострокового розвитку. Для повноцінної інтеграції СВА у форсайт-практики необхідна інституційна підтримка, формування нормативно-правової бази, що стимулює участь бізнесу у територіальному розвитку, а також популяризацію успішних кейсів та моделей. Перспективними напрямками залишаються впровадження цифрових платформ моніторингу КСВ, розвиток механізмів публічно-приватного партнерства та включення СВА до місцевих та регіональних стратегій сталого розвитку.

Література

1. Кузьмін О. Є., Станасюк Н. С., Уголькова О. З. Соціальна відповідальність бізнесу: поняття, типологія та чинники формування. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2021. №2 (6). С.56–62. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25482/nzmened-56-64.pdf>
2. Шумська С. С. Форсайт як інструмент планування та прогнозування розвитку України. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 25-26 вересня 2020 р. Одеса : Принт бистро, 2020. С. 152-155. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1df140cf-61c5-4f86-b9b1-b6c07ff4def7/content>
3. Лагодієнко О. В. Ключові аспекти та підходи управління ESG-програмами на підприємствах агропромислового комплексу України. Бізнес інформ. 2024. №7. С.291–297. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-290-297>
4. Річний звіт компанії МХП за 2021 рік. С.31–33. URL: <https://mhp.com.ua/en/mhp-se/financial-reports>
5. Садовник О. В. Форсайт розвитку агробізнесу в Україні: кооперативи. Кооперативні читання. 2019. С.126–134. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/9833/1/Cooperative_2019_126-131.pdf
6. Кривецький І. І. Виклики та перспективи розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграції. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. №42. С.177–180. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-42-32>

JEL Classification: M21

Марина БАЛДЖИ

*д.е.н., професор, професор кафедри економічної теорії і економіки підприємства
Одеський державний аграрний університет
baldgi@ukr.net*

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРСАЙТИНГУ ПІД ЧАС ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

Анотація. Розглянуто форсайт-метод для ефективного управління розвитком підприємств агробізнесу, який застосовується для здійснення істотних змін в системі господарювання і формування стратегічних напрямків функціонування підприємств. Проведена структуризація технологічного процесу форсайтингу, застосованого для довгострокового прогнозування із застосуванням сценарного підходу. Обґрунтовано вдосконалення етапів формування сценаріїв розвитку на базі краудфорсайту за допомогою визначених інструментів. Запропоновано логіку побудови дорожньої карти підприємствам агробізнесу, що дозволяє визначити перспективи їх збалансованого розвитку.

Ключові слова: форсайтинг, підприємства агробізнесу, крауд-форсайт, сценарії розвитку, дорожня карта, збалансований розвиток.

В основу досліджень технологічних процесів застосування форсайтингу для підприємств агробізнесу покладено напрацьовану теоретико-методологічну базу, де визначено, що «для ефективного управління розвитком підприємств може виступити саме форсайт-метод, який в широкому сенсі має на увазі забезпечення можливості передбачення управління майбутнім, а його формування в сьогоденні й передбачає кілька сценаріїв розвитку тієї чи іншої проблеми, виходячи з наявного виробничого ресурсного потенціалу, поставлених цілей, умов і можливостей» [1].